

Opinnäytetyö AMK

Turun AMK:n Taideakatemia

Kuvataiteen koulutus

2018

Rosa Helin

PAHA RAHA

– taide ja kaupallisuus

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvataiteen koulutus | Maalaus

2018 | Sivumäärä 33

Ohjaajat Ilona Tanskanen ja Riikka Niemelä

Rosa Helin

PAHA RAHA

– taide ja kaupallisuus

Taiteen kaupallisuus nostattaa aina mielipiteitä. Tutkielman lähtökohta on tarkastella taiteen ja rahan välistä arvostiriitaa, jos sellainen on olemassa.

Aihevalinta oli kannaltani luonteva, koska olen toiminut taiteen parissa kaupallisuuden ja taiteellisuuden välimaastossa. Raha taiteen tekemisessä on välttämätön, ilman sitä ei ole edellytyksiä taiteen tekemiselle. Paljon on myös kritisoitu taiteen tulo- ja menorakennetta, osin ihan aiheellisestikin.

Tutkimuskysymykseni pohjautuvat taiteilijan, taiteen ja rahan suhteeseen. Mitä taide tästä näkökulmasta on? Millä taiteilija elää? Voiko olla ammattilainen ja vakavasti otettava taiteen tekijä, jos ei pysty elättämään itseään? Mistä taiteen arvo muodostuu? Miten kaupallisuus liittyy taiteeseen ja miten taiteilija suhtautuu siihen? Kaupallisen taidekentän näen taidetta tukevana, tuloa tuottavana kanavana. Hyvä paha raha on aihealue, jota voi katsoa monelta kannalta.

Keskeisimmät lähdeaineistoni ovat Suomen kulttuurirahaston julkaisemaa Rahan kosketus – Miten taidetta Suomessa rahoitetaan -kirjaa, Taiteen edistämiskeskuksen, Taidelehden, Taloussanomien artikkeleita, verohallinnon ohjeita, opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja sekä taiteilija-haastatteluja.

ASIASANAT:

Taide, kaupallisuus, raha, taiteilija, taiteen arvo.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Program in Fine Arts | Painting

2018 | Total number of pages 33

Instructors Ilona Tanskanen and Riikka Niemelä

Rosa Helin

BAD MONEY

– art and commercialism

The commercialization of art is a controversial question. This thesis will probe the conflicting natures of the values in art and its economics, if indeed such does exist.

The choice of subject is something personally intriguing since, I routinely operate in this grey area. Money is a pre-requisite to produce art; Without it, there are no amenable circumstances for the artist. There has been much criticism about the economics of art and some of it is of course well founded.

Questions that will be examined speak to the practical relationship between the artist and the subsequent economics: What is art in this point of view? How does an artist live? Can you indeed be a professional and be taken seriously if you cannot provide for yourself? Where does the value of art lie? How does commercialization relate to art and how does the artist perceive it?

I see the commercial element of art and the economic element as coexisting yet conflicting concepts. This 'bad money' merits examination.

I have used references from scholarly art-focused sources such as "Rahan kosketus – Miten taidetta Suomessa rahoitetaan" published by Suomen kulttuurirahasto and various articles and directives by Taiteen esitämiskeskus, Taloussanomat, Verohallinto, Opetus ja kulttuuriministeriö as well as interviews with contemporary artists.

KEYWORDS:

Art, commercialism, money, artist, value of art.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 TAIDE JA TAITEEN TEKIJÄ	7
2.1 Ammattilainen vai harrastetaiteilija	7
2.2 Taiteen ammattilaisuus	8
2.3 Vapaan taiteilijan talous	9
2.4 Taitelijan toimeentulo	10
2.5 Muut tulot	10
2.6 Apurahat	11
2.7 Boheemin taiteilijaelämän myytti	13
2.8 Taiteen arvo	13
2.9 Taideteoksen arvon säilyttäminen	15
3 TAIDE JA KAUPALLISUUS	17
3.1 Kaupallisuuden leima	19
3.2 Kaikki taide on kaupallista	20
3.3 Markkinointi taiteessa	21
3.4 Taiteilijan näkökulma kaupallisuuteen	21
3.5 Muiden näkökulma taiteilijaan ja kaupallisuuteen	23
3.6 Oman taiteellisen työskentelyn suhde kaupallisuuteen	23
3.7 Taiteen sidosryhmät	24
4 KUVATAITEEN ROOLI	27
5 LOPUKSI	28
LÄHTEET	29
KUVAT	32

Kuva 1. Taiteen alan tulotaso ja tulonmuodostus 2000-luvulla (Pulkkinen 2017).....	10
Kuva 2. Kuvataiteilija Nanna Susi myy teoksiaan myös itse (Hakoniemi 2017).....	18
Kuva 3. Kuvataiteen kuuma lista (Taloustaito 2018).	19

1 JOHDANTO

Taiteen kaupallisuus nostattaa aina mielipiteitä. Tutkielman lähtökohta on tarkastella taiteen ja rahan välistä arvostiriitaa, jos sellainen on olemassa.

Näkemykseen vaikuttaa väistämättä vahvasti oma tausta, galleristin ja taiteilijan toimikenttä, jossa olen saanut koko nuoruuteni kasvaa. Olen kasvanut taiteen ympäröimänä, sitä on ollut perheen kotona ja työpaikalla. Galleristiksi päädyin monen mutkan kautta vanhempieni jalanjäljissä. He perustivat Auran Gallerian 1980-luvun alussa. Nykyisin Yliopistonkadun ja Aninkaistenkadun kulmassa sijaitseva, nykytaiteeseen keskittyvä galleria on yksi Turun vanhimmista. Taiteen osalta työssä on nähnyt myös sen arkisuuden ja kokonaiskuvaa mitä kaikkea alalla toimimiseen tarvitaan sekä taiteen kaupalliselta ja eikaupalliselta puolelta.

Aihevalinta oli kannaltani luonteva, koska olen toiminut taiteen parissa kaupallisuuden ja taiteellisuuden välimaastossa. Raha taiteen tekemisessä on välttämätön, ilman sitä ei ole edellytyksiä oman taiteen tekemiselle. Paljon on kritisoitu taiteen tulo- ja menorakennetta ja se onkin nykyisessä taidekentässä murroksessa.

Tutkimuskysymykseni pohjautuvat taiteilijan, taiteen ja rahan suhteeseen. Mitä taide on, ei yleisesti, vaan toimitsijan ja tekijän näkökulmasta? Millä taiteilija voi elättää itsensä? Voiko olla ammattilainen ja vakavasti otettava taiteen tekijä, jos ei pysty elättämään sen tekemisellä itseään? Mistä kaikesta taiteen arvo muodostuu? Miten kaupallisuus liittyy taiteeseen ja miten taiteilija itse suhtautuu siihen? Kaupallisen taidekentän näen osin taidetta tukevana, tuloa tuottavana kanavana. Hyvä paha raha on aihealue, jota voi katsoa monelta kannalta.

Tätä tarkastellakseni olen käyttänyt taidealan lähdeaineistoa, Suomen kulttuurirahaston julkaisemaa Rahan kosketus – Miten taidetta Suomessa rahoitetaan -kirjaa, Taiteen edistämiskeskuksen, Taidelehden, Taloussanomien artikkeleita, verohallinnon ohjeita, opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, taidetta käsitteleviä julkaisuja sekä taiteilija-haastatteluja.

Tutkielmassani käsittelen ensin taiteen ja sen tekijän määritelmää taiteen kentän toimitsijoiden näkökulmasta, sitä miten ammattilaisuus eroaa taiteen harrastelijasta ja mitkä ovat taiteen tekijän tulonlähteet. Lopussa pohdin mielikuvaa taiteilijan ammatista ja vastaako se todellisuutta? Kolmas luku tutkii taiteen arvoa, mihin sen määritelmä perustuu

ja kuka sitä arvottaa, taiteen ja rahan suhdetta toisiinsa. Luvussa 4 tarkastelen kaupallisuuden ja taiteen välistä yhteyttä, sitä miten eri toimikenttien intressit jakaantuvat ja miksi voidaan olettaa, että kaikki taide on kaupallista. Viimeisessä luvussa pohdin lyhyesti kuvataiteen roolia yhteiskunnassa, millainen suhde taiteen olemassaololla on ollut yhteiskunnallisesti.

2 TAIDE JA TAITEEN TEKIJÄ

Taide on vaikeasti määriteltävä käsite. Yrityksiä sen määrittelemiseksi on taiteen ja estetiikan kentällä sekä taiteen tutkimuksessa ollut lukemattomia määriä. Määrittelemisen ongelmallisuus taiteessa johtuu osittain siitä, että näkökulmia on monia. Taide on määriteltävissä monin ja siksi ristiriitaisin tavoin. Kysymys on osittain filosofinen, joskin jokainen määritelmä lisää ymmärtämystä taiteen käsitteestä, vaikka riittäviä ja välttämättömiä kriteereitä taiteen määrittelyksi ei todennäköisesti koskaan pystytä löytämään (Rantala-Korhonen 2016). Voiko taiteilija itsekään määritellä omista teoksistaan, mikä on taidetta ja mikä ei? Herää kysymys onko kaikki taidetta mitä taiteilija tekee?

2.1 Ammattilainen vai harrastetaiteilija

Taiteen määrittelyä voi lähestyä siitä näkökulmasta, kuka on taiteilija ja mitä siihen sisältyy, pikemminkin kuin esittää yleisesti mikä on taidetta. Näin suuren kysymyksen äärellä voi tehdä ensinnäkin jaon ammattimaisiin taiteilijoihin ja niihin, jotka harrastavat taidetta. Taidealalla taiteilijaksi voi kuka tahansa siteerata itseään, siinä mielessä taiteilija ammatinimikkeenä voi aiheuttaa hämmennystä. Itseoppineiden ja kuvataiteen koulutuksen käyneiden maailmassa taiteen katsojien voi olla yhtä vaikeaa määritellä kuka tekee taidetta ja mikä on taidetta. Taiteeksi siteerataan nykyään myös ruoka-annoksia siinä missä kokkeja taiteilijoiksi. Tämä tuo entisestään laajemman kuvan taiteen alaan.

Perinteisesti kuvataiteilijoihin on luettu muun muassa taidemaalarit, kuvanveistäjät, taidegraafikot, valokuvataiteilijat ja mediataiteilijat (Verohallinto 2017). Työn luonteeseen usein kuuluu, että kuvataiteilijalta vaaditaan taiteellista ja visuaalista lahjakkuutta sekä kädentaitoja. Luovassa työssä on hallittava erilaiset materiaalit ja tekniikat, jotta ne eivät ainakaan ole työn rajoittavia tekijöitä. Näiden ylläpitäminen vaatii jatkuvaa työskentelyä ja uudelleen oppimista. Keskeinen edellytys kuvataiteilijana toimimiselle on ilmaisun halu ja jonkinlainen visio siitä, mitä ilmaista. Taiteellisessa työssä tarvitaan ensisijaisesti uskoa omiin kykyihin, pitkäjännitteisyyttä ja paineensietokykyä kestäämään alalla kasvavat paineet toimeentulon niukkuuden takia.

2.2 Taiteen ammattilaisuus

Taiteilijan nimikettä voi määritellä ammatillisessa mielessä esimerkiksi verolainsäädäntö ja taiteilijajärjestön jäsenyys. Taiteilija voidaan määritellä henkilöksi, joka on korkeasti koulutettu ammattilainen ja jonka toiminnalla on yhteiskunnallista merkitystä (Lientola 2015).

Suomessa harva taiteilija pystyy todellisuudessa saamaan toimeentulonsa pelkästään taiteellisella työskentelyllä. Tämä ei kuitenkaan poissulje, ettei taiteen tekemistä voisi harjoittaa ammattimaisesti. Tätä ohjaa taiteilijan vahva halu ja yritys. Tässä mielessä taiteellisella työllä on myös jonkinlainen laskennallinen arvo. Mihin se perustuu?

Taiteilijan työn arvo ei muodostu aina välittömästi myyntituotosta, vaan se syntyy pidemmällä aikavälillä. Lientola määrittelee Kysymys kuvataiteen toimeentulosta -artikkelissaan henkilökuvaa sillä, että taiteilija ei tuota hetkellistä hurmioita, vaan tutkii ja tekee näkyväksi sosiaalista ympäristöä ja sen merkitysverkostoja. Taide toimii mahdollisuuksien tutkimuslaboratoriona. Työ on ominaispiirteiltään hidasta ja vaikutukseltaan kollektiivista. Taidetta ei voi korvata pikavoittoja hakevalla kulttuuriteollisuudella (Lientola 2015). Taiteen tekijän näkökulmasta ja ammatin harjoittamisen jatkuvuuden kannalta taiteilijan työn arvo edellyttää kuitenkin jonkinlaista tuloa. Taiteen tekijä voi tehdä teoksia täysin tai osittain omakustanteisesti. Luonteeltaan sen harjoittaminen on ammattimaista, jolloin taiteellisen työskentelyn kustannukset peitetään taiteilijan saamalla tuloilla, ovatpa ne sitten taiteesta tai jostain muusta työstä ansaittua tuloa.

Abstraktin taiteilijuuden määrittelemisen sijaan juridinen luonnehdinta esitetään taiteilijan verotusta käsittelevässä määritelmässä, jossa kuvataiteilijana pidetään henkilöä, joka työskentelee yhdellä tai useammalla kuvataiteen alalla. Kuvataiteen aloja ovat esimerkiksi perinteiset alat: maalaustaide, kuvanveisto, taidegrafiikka ja valokuvataide, sekä uudemmat alat kuten mediataide ja ympäristötaide. Kuvataiteilijoiden ammattinimikkeitä ovat taidemaalari, kuvanveistäjä, taidegraafikko, valokuvataiteilija, mediataiteilija, ympäristötaiteilija ja yhteisötaiteilija. Osa kuvataiteilijoista yhdistää taiteellisessa työssään useita tekniikoita ja välineitä. Tällöin taiteilija käyttää usein kuvataiteilijan ammattinimikettä. (Verohallinto 2017).

Kumpikaan näistä määritelmistä ei edellytä ammatillista koulutusta, mutta toimiakseen ammattimaisesti taiteen tekijä tarvitsee osakseen yhteiskunnan, taidemaailman, kollegoiden, kriitikoiden sekä taiteen ostajien saamaa arvostusta. Jos näitä taiteilijalla ei ole

tukena, voidaan kyseenalaistaa taiteen ammattimainen toiminta (Gustafsson 2017). Tässä tapauksessa pelkästään taiteilijan ammattitutkinto ei takaa ammatin harjoittamista, kuten ei muillakaan aloilla.

Taideala eroaa merkittävästi muista aloista sitä tukevien järjestelmien kautta. Se osaltaan on hyvä, mutta aiheuttaa pakostikin markkinoilla jonkinlaista vääristymää. Taiteilija Osmo Rauhalan haastattelun mukaan ”Suomessa keskinäinen kilpailu aiheuttaa usein pahantahtoista ilmapiiriä” (Gustafsson 2017). Tämä osaltaan johtuu pienistä resursseista, joista suuri osa on julkista tukea. Muualla maailmassa apurahan kaltaista tukijärjestelmää ei ole, vaan enemmänkin rahallista tukea voi saada esimerkiksi stipendin tai taidekilpailun avulla. Palkkiojärjestelmä taiteen alalla on selkeässä murroksessa. (Gustafsson 2017)

2.3 Vapaan taiteilijan talous

Kuvataiteella vaurastuu Suomen taidemarkkinoilla vain muutama tekijä. Moni kuvataiteilija kuuluu ansiotuloiltaan Suomen vähiten ansaitsevaan luokkaan. Ilman muualta perittyä varallisuutta tai merkittävää mesenaattia voisi kuvataiteilijan olla vaikea elättää itseään Suomessa. Kuvataiteilija on valmistuttuaan usein erilaisessa asemassa muihin tutkintoihin verrattuna. Kuvataiteen alalla työ on usein yrittäjöpohjaista ja harvoin alalla on valmiita työpaikkoja. (Turunen 2015).

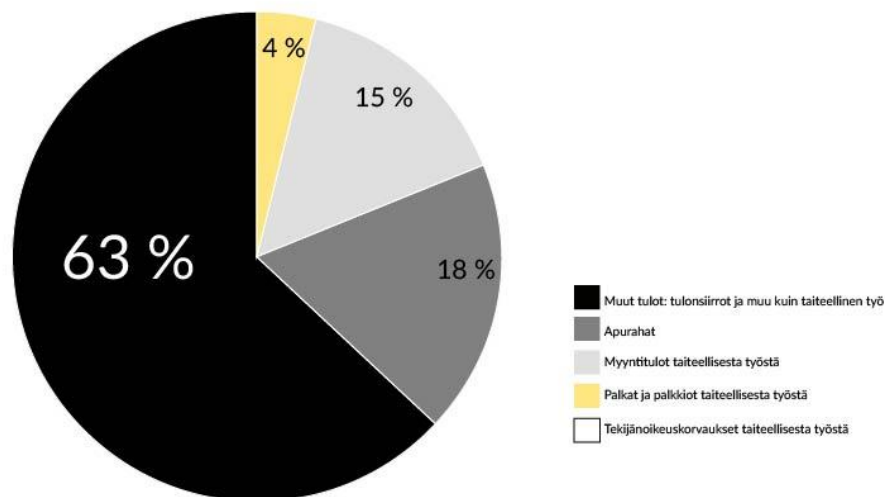
Kuvataiteilijoista suurin osa on itsensä työllistäviä vapaita taiteilijoita, eli yksityisyrittäjää vastaavassa roolissa. Tämä piirre saattaa olla monille valmistuville yllätys alalla. Tähän osaltaan vaikuttaa se miten paljon tähän kiinnitetään huomiota koulutusvaiheessa (Turunen 2015). Ovatko odotukset työllistymisen suhteen realistisia, jos oletus on, että ammattiin valmistuva kuvataiteilija elättää itsensä taiteen tekemisellä? Jo ammattinimikkeenä kuvataiteilija määrittelee henkilön taiteilijaksi tai kuvataiteen ammatin harjoittajaksi. Voisiko kuvataiteilijan ammattikenttä olla laajempi ja moninaisempi jo opiskeluvaiheessa, ottaen huomioon miten valmistuneet kuvataiteilijat työllistävät itsensä. Opiskelu tuntuu painottuvan paljon sen varaan, että kuvataiteilijaksi valmistuva toimii ammattimaisesti taidekentällä. Näin ei kuitenkaan tilastojen valossa näyttäisi tapahtuvan.

2.4 Taitelijan toimeentulo

Kuvataiteilijoiden toimeentulot muodostuvat monesta eri lähteistä. Taiteellisesta työstä (esimerkiksi teoksen myynnistä), siihen liittyvästä palkkatyöstä, esimerkiksi opetustyöstä tai kurssien pitämisestä ja apurahoista. Tämä kaikki vaatii alan tuntemusta ja osaamista. Alalle ominaista on se, että ansiotaso nousee usein iän ja julkisen tunnustuksen myötä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että taiteilija tulisi toimeen pelkästään taiteellisella työllään. Tosiasiassa se on harvinaista. Useimmilla on jokin muu kuin taiteellinen työ toimeentulon turvaamiseksi. (Pulkinen 2017).

OKM julkaisi strategiansa, jossa määriteltiin myös taiteilijan työtä ja toimeentuloa. Kuva on kaukana ruusuisesta, sillä lähtökohtaisesti taiteen- tai kulttuurialan työntekijöiden tulotaso on matala koulutukseen nähden: ”Kulttuurin aloilla on paljon itsensä työllistäjiä, jotka jäävät nykyisessä sosiaalivakuutus- ja työlainsäädännössä katveeseen. Taiteilijoiden toimeentulo on usein pirstaleista, ja tulevaisuuteen liittyy paljon epävarmuutta.” (Pulkinen 2017).

Kuvataiteilijan tulonlähteet

Kuva 1. Taiteen alan tulotaso ja tulonmuodostus 2000-luvulla (Pulkinen 2017).

2.5 Muut tulot

Kuvataiteilijan saamasta tulosta suurin osa muodostuu muista kuin taiteellisen työskentelyn tulosta. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että taiteen tekemisestä saatavilla tuloilla

kuvataiteilija ei elä. Taiteen alan tulostasoa ja tulonmuodostusta kuvaavassa kaaviossa peräti 63 % kuvataiteilijan keskituloista kertyy muusta työstä ja tulonsiirroista, kuten työttömyyskorvauksista, perhe-etuuksista ja niin edelleen. Johtopäätöksenä tästä voidaan havaita, että ammattikuvataiteilija saa tulonsa muusta kuin taiteellisesta työstä. (Rensujeff 2016)

Taiken julkaiseman, Kaija Rensujeffin laatiman Taiteilijan asema 2010 -tutkimuksen mukaan kuvataiteilijoista 84 % on vapaita taiteilijoita. Muita taiteenaloja ovat elokuva, kirjallisuus, näyttämötaide, säveltaide muutamia mainitakseni. Näistä kuvataiteilijoiden luku on eri taiteenalojen vertailussa suurin. (Pulkinen 2017). Pulkinen toteaa, että taiteilijoilla on selvä näkemys omasta ammatti-identiteetistään: lähes kaikki ovat vapaita taiteilijoita. Vapaana taiteilijana toimiva henkilö on tämän itsemäärittelyn suhteen ristiriidassa suomalaisen työlainsäädännön määritelmän suhteen. Taiteen monialaisuuden luonteen takia toimialalta puuttuu kattava ja eri taiteen sekä kulttuurin alojen välinen sitova lainsäädäntö. Taiteilija voi määritellä oman asemansa vapaaksi työmarkkinoilla, mutta lainsäädännön mukaan esimerkiksi sosiaaliturvan suhteen hän on joko palkansaaja tai yrittäjä. Tästä seuraa hankaluuksia niin sosiaali-, eläke- ja työttömyysturvassa. (Pulkinen 2017).

2.6 Apurahat

”Suomessa ajatellaan, että apurahat työllistävivät taiteilijoita, mutta se ei pidä paikkaansa. Ne ovat tunnustuksia taiteellisesta työstä. Paras kannustin taiteilijalle on hyvin toimiva taidekauppa” (Laitinen-Laiho 2007).

Taide määrittelee osaltaan myös toimeentuloa. Taiteilijan teoksista osa voi olla tarkoitettu myytäväksi ja toisaalta osa voi olla jopa mahdoton myydä. Tästä näkökulmasta tämä määrittelee joltain osin taiteilijan lähtökohtaa hankkia toimeentuloa. Taiteilijalla voi olla aikomus hankkia toimeentulo teosmyynnin kautta tai tukea taiteen tekemistä jostain muusta saatavasta tulosta. Apurahajärjestelmä on tehty tukemaan taiteellista työskentelyä. Sen tarkoitus on tukea taidetta siitä huolimatta, millainen taiteen luonne on tässä mielessä. Apurahan saaneita ja saavia taiteilijoita ovat myös kaupallisesti menestyneet, tässä mielessä teosmyynneistä toimeentuloa saavat. Riippuvuus toimeentulosta osana taiteellisen työskentelyn jatkuvuutta on osa ammatin harjoittamista. En sinällään kritisoi tukijärjestelmää, mutta mielenkiintoisen näkökulman apurahojen riippuvuudesta tuo

Osmo Rauhala. Hän kannattaa suomalaista apurahajärjestelmää, mutta myöntää myös siinä olevan ongelmaa. (Gustafsson 2017).

”Siinä on vaarana, että leipäänny. Jää siihen turvalliseen vaiheeseen”.

- Osmo Rauhala. (Gustafsson 2017).

Suomessa ei hänen mukaansa ole vaihtoehtoisia kuplia, vaan täällä hallitsee hierarkkinen pyramidi (Gustafsson 2017). Taiteilijan tulonlähteiden markkinoilla kilpailu on kovaa. Apurahojen turvin toimeentulevan taiteilijan vaarana Rauhalan esittämässään argumentissa on se, ettei hän lähtökohtaisesti koskaan tavoittelisi edes ansiota teosmyynnillä. (Gustafsson 2017). Silloin näkisin taiteen tekemisen tuovan muuta pääomaa taiteilijalle, kuin rahallista arvoa. Jos taiteilijaa tuetaan taloudellisella järjestelmällä, niin todennäköisesti taiteellinen työskentely kasvattaa silloin jotain muuta pääomaa kuin taloudellista. Taiteen arvon ongelmallisuuden ydin on tässä tapauksessa jälleen peruskysymys siitä, miten taidetta määritellään ja miten sitä mitataan?

Joka tapauksessa voidaan todeta tilastojen turvin se, että itsensä elättäviä taiteilijoita, olivat ne sitten apurahojen tai taiteen myynnin turvin, on vähän. Tästä kertoo taiteilijoiden osaltaan myös taiteilijoiden työttömyyden tuplaantuminen. (Laine 2018). Haastattelussaan Rauhala viittaa, ettei Suomen taidekentällä kilpailu ole reilua verrattuna hänen kokemukseensa New Yorkin taidepiireissä vallitsevasta avarakatseisesta ja positiivisesta asenteesta. Suomessa vastaavaa ilmapiiriä ei ole. (Tyttö 2017). Hän viittaa vallitsevaan asenteeseen, jossa ”Suomen taidekentässä kaivetaan kuoppaa ja heitetään kirveitä”. Rauhala lisää vielä mielipiteen, että Suomen kuvataidepiirit olisivat pienen vasemmistolaisen kulttuurieliitin hallussa ja vapaan markkinatalouden kannattajaa syrjittäisiin tai pahimmillaan demonisoidaan. (Tyttö 2017).

Jouni Tervon kirjoittamassa elämäkerrallisessa Tapaus-kirjassa (2012) Rauhala esittää taidemarkkinoilla rohkean lausunnon ”taiteen tupo-järjestelmästä”, jossa apurahoja ja kaisivat vasemmistolaiset taiteilijat vain samoin ajatteleville. ”Hyvä veli” -järjestelmästä, josta vaiettiin valtamedioissa ja vaikka ajat ovat sen jälkeen muuttuneet, niin esimerkiksi Guggenheimin taidemuseosta käyty keskustelu hänen mielestään osoitti, ettei ilmiö täysin kuollut ole. (Tyttö 2017). Alalla yleisesti tiedettyä on, että Suomen taidemarkkinoilla suhteet toki auttavat taiteilijaa eteenpäin. Myös siltä ei pystytä välttymään, etteikö poliittisia päätöksiä tehdä edelleen. Taidepiireissä tästä kuullaan puheita viidakkorummun kautta. (Tyttö 2017). Täydellistä taidemarkkinaa ja sitä tukevaa järjestelmää on kuitenkin mahdotonta saavuttaa niin, että se olisi kaikille toimijoille mielekäs.

Ominaista kuvataiteilijan työhön on perinteisesti luomisen vapaus. Ympäröivä yhteiskunta voi asettaa taloudellista tulosvastuun painetta taiteilijalle, mikä saattaa jossain määrin rajoittaa taiteellista vapautta ja riippumattomuutta. Rauhalan esittämä yhteiskunnan puolueellinen ilmapiiri luo mielestäni enemmän esteitä luovuudelle kuin taloudellinen tulosvastuu. Ainakin tukijärjestelmän ulkopuolelle jäävien osalta. (Tyttö 2017). Taide on käytännössä aina ollut jonkinlaisessa rahoituskriisissä. Taiteilijan näkökulmasta itse työn on palkittava tekijänsä. Alkuvaikeuksien epävarmuus ja riski tulon saamisesta voi kestää vuosikausia ja taiteellisesta työstä saatava tunnustus voi tulla hitaasti, tai ei ollenkaan.

2.7 Boheemin taiteilijaelämän myytti

Nykyään taidealalla menestyminen tai ylipäättään toimiminen vaatii yhä enemmän suunnitelmallisuutta uralla ja kovaa työtä. Työn kuvaan liittyy jatkuva tuottaminen, omien voimavarojen uhraaminen sekä omasta itsestään pohjaton ammentaminen. Ammattilaisten määrä taiteen alalla on kasvanut, mikä lisää kilpailua. Tämän lisäksi on lukuisa määrä itseoppineita toimijoita. Oman työkyvyn huoltaminen ja taiteilijana jaksaminen omassa työssään on tärkeä elementti, johon kiinnitetään enemmän huomiota mitä aikaisemmin. Tutkimustulosten ja käytännön kokemuksen perusteella riippumaton ja huoleton boheemi taiteilijaelämä on nykypäivän myytti. (Ritaranta 2013).

Nykypäivän trendit oman itsensä huoltamisesta ja hyvinvoinnin edistämisestä koskettavat myös taiteilijoita. Monet saattavat kokea oman mielen hallinnan ja johtamisen taitojen olevan tärkeitä työssään. Nykypäivän taiteilija tarvitsee muutoksen ja epävarmuuden sietokykyä alalla vallitsevien olosuhteiden takia. Tärkeäksi nousee myös kyky arvioida omaa työtään sekä kyky kurinalaiseen työskentelyyn. (Ritaranta 2013).

2.8 Taiteen arvo

Yleinen oletus alalla on taiteen rahasta puhumisen ongelmallisuus taiteilijan kanssa. Luovan ihmisen ei oleteta olevan ylipäänsä raha-asioiden kanssa tekemisissä tai sitten oleminen on jollain tavalla epämieluisaa ja teennäistä. (Poutiainen 2013, 38). Tätä tuskin pystyy yleistämään kaikkiin taiteilijoihin. Paha raha. Taiteen arvosta puhuttaessa ensimmäisenä tulee mieleen raha ja taloudellinen arvo.

Taidetta voi kuitenkin arvottaa myös ei-rahallisesti. Australialainen taloustieteilijä David Throsby on pyrkinyt jäsentämään niitä tekijöitä, joista se muodostuu. Näitä ovat esimerkiksi taiteen esteettinen, hengellinen, sosiaalinen ja historiallinen arvo, joiden lisäksi taiteella on sen tuottamina merkityksinä ilmenevä symbolinen arvo sekä autenttisuusarvo, joka konkretisoituu tiettyjen teoskappaleiden ainutlaatuisuutena (Rahan kosketus 2015, 40). Taiteen aloilla ominaista on eri taiteenalojen väliset huomattavat erot siinä, miten tämä arvojen paletti on historian saatossa muotoutunut. Sen lisäksi arvot taiteenalalla painottuvat eri tavoilla nykyään. Tietyn taiteenalansa edustajana usein sanoo sen, että taide toimii tai ajattelee tietyllä tavalla. (Rahan kosketus 2015, 40)

Taiteen arvoa määriteltessä voidaan kysyä: onko taide taloudellista? Miten sitten taiteen arvo rahallisesti määritellään ja mitä siihen sisältyy? Sen määrittelemisen tuntuu ristiriitaiselta ja joskus jopa oudolta. Tähän vaikuttaa näkemys siitä, että taide osaltaan vaikuttaa olevan talouden ulkopuolella. Osa taiteen arvoa muodostaa sen kyky ja tapa näyttää meille maailma uudella tavalla. Taide haastaa tapamme katsoa asioita ja silloin taiteella on arvoa myös arkielämässä. (Rehn 2016).

Taiteen arvon määritelmä tulee kysymykseen ensisijaisesti taidemarkkinoita tutkiessa. Jälkimarkkinoilla teoksen hinta määräytyy sen kysynnän mukaan. Ensimmäisillä markkinoilla on olemassa taas huomattavasti enemmän hintaan vaikuttavia tekijöitä. (Laitinen-Laiho 2011, 95). Teoksen hintaan suoranaisesti vaikuttavia tekijöitä ovat koko, tekniikka, materiaali sekä muut mitattavissa olevat tekijät. Taitava galleristi osaa arvioida ja muodostaa hinnan oikeaksi markkinoille, ettei se ole liian korkea, mutta ei myöskään liian matala.

Käytännössä usein taiteilija ja galleristi vuorovaikuttavat molemmat hinnan muodostumiseen yhdessä. Alalla vallitseva käytäntö taideteosten hinnoittelussa on taiteilijakohtainen kerroin, jonka mukaan teoksen hinta määräytyy. Kertoimen määrääntymiseen vaikuttaa moni muu mystiseltäkin tuntuva tekijä. Teoksen hinnoittelussa käytettävä taiteilijakohtainen kerroin kertoo taiteilijan markkina-arvon taidekentällä. (Poutiainen 2013, 48).

Lopullinen hinta lasketaan seuraavalla tavalla: teoksen korkeus ja leveys lasketaan yhteen, jonka jälkeen tulos kerrotaan taiteilijan henkilökohtaisella kertoimella. Kerroin on yksinkertaisin ja helpoin menetelmä hinnoitella teokset suhteessa toisiinsa. Tekninen apukeino, joka helpottaa huomattavasti teoskokonaisuuden hinnoittelua. Jokaista teosta ei tarvitse arvottaa erikseen, vaan hinta suhteessa muihin pysyy samalla tasolla ja perustelee paremmin hintaeron muodostumista. Kertoimen suuruuteen vaikuttavia tekijöitä voi olla esimerkiksi ikä, onko taiteilija nuori vai vanha, uran pituus tai kehityskaari,

kansainvälinen menestys, myynti kotimaassa, odotusarvot, sekä tietenkin teosten ominaislaatu. (Poutiainen 2013, 48).

Suomen taidemarkkinoilla hintaesimerkkinä voidaan mainita seuraavanlaiset hintahaarukat: ammattitaiteilijan keskikokoiset maalaukset ovat hinnaltaan 3000–12 000 euron tuntumassa. Isokokoisemmat ansioituneen taiteilijan teokset voivat maksaa 15 000 euroa, mutta yli 20 000 euron hinta on jo hyvin harvinainen. (Laitinen-Laiho 2011, 95).

Tästä lähtökohdasta pohdin lähinnä taiteen ja kaupallisuuden kiinnekohtaa ja sen tulkitsemista eri näkökannoilta. Arvoa määrittelee moni eri taho, jotka omalta osaltaan määrittelevät sitä myös talouden näkökulmasta. Näistä mainitakseni arvonlisäverosäädäntö tekee helposti määritelmän taiteen arvottamisesta taloudelliselta näkökulmalta.

Eri asia määritellä taidetta filosofisen ja esteettisen näkökulman ulkopuolella on usein luokittelevaa tai arvottavaa. Taiteen arvioijasta riippuen taidetta määrittelee sen käyttäjän luokittelu hyvään tai huonoon taiteeseen, jossain määrin onnistuneeseen tai epäonnistuneeseen abstraktiin mielipiteeseen perustuvaan määrittelyyn. Arvottavassa määritelmässä taidetta arvottaa taiteen käyttäjien ja, erilaisten sidosryhmien tuoma arvostus, joista mainitakseni joitain ovat esimerkiksi keräilijät sekä kriitikot. Taide elää kulttuurissa, ajassa ja paikassa, ihmisten kokemusmaailmassa. (Rantala-Korhonen 2016). Ymmärrettävää on, että taiteen määritelmä on jatkuvassa muutoksessa maailman muuttuessa.

2.9 Taideteoksen arvon säilyttäminen

Vain pieni osa taideteoksista todellisuudessa säilyttää arvonsa. Vielä pienempi osa kasvattaa sitä ajan mittaan. Taidemarkkinoilla asioivia ihmisiä yhdistää useimmin estetismi. Tämän lisäksi heillä saattaa olla kiinnostus teoksen mukana tuomiin tarinoihin ja humanismiin. Teokseen liittyvää tietoa taiteilijasta, teoksen valmistushetkestä ja valmistustavasta kannattaa itse etsiä teosta hankkiessa ja niistä voi koota kiehtovan tarinan elävöittämään teoksen arvoa ja historiaa. (Laitinen-Littorin 2014).

Teosten arvon säilyttämiseen vaikuttaa myös teoksen fyysinen kunto, sekä teokseen liittyvät tiedot taiteilijasta tai tuotannosta. Teoksesta voidaan luoda provenienssirekisteri. Siihen kirjataan kaikki saatavilla oleva tieto taideteoksesta, tekijästä ja omistajuussuhteista aina siitä lähtien, kun teos on valmistunut. Omistajuussuhteet auttavat teoksen jäljittämisen ja todentamisen. (Laitinen-Littorin 2014). Näiden tietojen lisäksi voidaan liittää teoksen hankkijaan liittyviä tietoja. Taiteilijalla on aina oikeus saada teoksen

hankkijan tiedot, mutta tämä tieto palvelee teosta myös silloin, kun kysymys on keräilijästä tai kokoelmasta, johon teos on hankittu. Rekisteri kertoo yksilöllisemmin tietystä teoksesta, ei niinkään taiteilijan tuotannosta.

3 TAIDE JA KAUPALLISUUS

Kaupallisuuteen taiteessa liittyy Suomen markkinoilla paljon kielteistä latausta. Markkinatalouden logiikka katsotaan usein olevan ristiriidassa taiteen oman arvomaailman kanssa. Kaupallisuuden vaikutus negatiivisessa mielessä ja taiderahoituksen vastakainasettelu voi helposti aiheuttaa huolta taiteilijoille. Tämä osaltaan on taidehistorian tuoma rasite. Taideyhteisön mielikuva taiteesta poikkeaa maksavan yleisön tahdosta. Kysyntä ja tarjonta ovat ristiriidassa tässä 1900-ilmiössä taidekentällä. Taidehistoriasamme esimerkiksi Mozartin tai Shakespearen työssä vaikuttivat vahvat taloudelliset motiivit, ja nämä arvostetut taiteilijat ovat myös useimmiten nauttineet rahallista menestystä jo elinaikanaan. Historiassa on havaittavissa kuitenkin taiteenkenttiä, joiden tunnistamisessa rahoitusjärjestelmät eivät ole onnistuneet. Suomalaiset kultakauden naistaitelijat ovat osaltaan pudonneet tähän sudenkuoppaan. (Rahan kosketus 2018, 46).

Taiteen edellytyksenä pidetään täydellistä vapautta, jossa luovuus ja yhteiskuntakritiikki voivat kukoistaa (Männistö 2013). Kaupallisuus usein taiteilijan näkökulmasta asettuu negatiiviseen valoon ja mielikuvaan edellytyksiä rajoittavana tekijänä. Mielestäni tässä kohtaavat erilaiset arvot ja taiteellisen työn arvottamista määrittävät mielipiteet. Taiteilijat arvottavat luovuutta ja vapautta korkealle, menestyminen tulee kollegoiden ja taidemarkkinoiden arvostuksesta, ja sen myötä seuraa ehkä myös taloudellista turvaa. Moni taiteilija haluaa, että teoksia myydään joko itse tai välittäjän kautta. Silti taidekentällä hämmästellään kuvataiteilijaa, joka näin tekee.

Kaupallisuuden leima saattaa tulla julkisuudesta, yhdestä taloudellisesta hyvästä näytelymyynnistä tai muusta. Taiteilijan tunnettuus tai maine ei kuitenkaan aina takaa hyvää toimeentuloa – vuonna 2014 ilman suurta myyntinäyttelyä Nanna Suden ja Jani Leinosen kaltaisten tunnettujen taiteilijoiden tulot jäivät alle suomalaisten keskiansion. (Turunen, 2015). Tämä kertoo enemmänkin taiteilijan tulojen epätasaisuudesta sekä siitä, että taiteen myynnissä on piikkejä. Trendejä, jolloin taiteilijan teoksia haluavat kaikki. Näitä luonnehditaan jälkikäteen usein taiteilijan huippukauden teoksiksi. Kaupallisuuden leima voi siis olla myös taiteilijalla, joka ei taloudellisessa mielessä ole ollenkaan myyvä. Kaupallisuus saattaa leimata koko taiteilijan tuotannon, vaikka hän ei olisikaan alkuvaiheessa tehnyt mitään kaupalliseen viittaavaa. Taiteilijan toimeentuloa kuvaa Nanna Suden ajatus: ”On kyllä helvetin vaikeaa luoda jotain. Tässä hommassa tulee välillä raivopäiseksi. Aina tulee kuitenkin flow, joka kantaa. Mutta ei joka vuosi”. (Hakoniemi 2017).

Kuva 2. Kuvataiteilija Nanna Susi myy teoksiaan myös itse (Hakoniemi 2017).

Kuvataiteilija Nanna Susi hämmentää taidekenttää myymällä teoksiaan myös itse (Hakoniemi 2017). Kulttuuripoliittisesti kaupallisuuden näkökulma on yllättäen erilainen, taloudellinen menestys, teosmyynti – kaupallisuus, nähdäänkin vahvana taiteilijuutena, brändinä sekä osaamisena. Männistö viittaa artikkelissaan siihen, että ”taloudellisesti menestyneet taiteilijat leimataan helposti kaupustelijoiksi ja heidän taiteensa vähemmän merkitykselliseksi”. (Männistö 2013).

Kaupallinen, taloudellisesti menestyvä taiteilija saa arvostusta taiteen ostajilta, mutta usein ”myyvä taiteilija” leimataan taiteellisessa piirissä vähemmän arvostetuksi. Kyseenalaistetaan taiteellista ammattimaisuutta ja jossain määrin pätevyyttä. Oikea taiteilija on vähävarainen ja kärsivä. (Nykänen 2015). Taidealan väärityksessä tämän nyrjähtäneen logiikan perusteella Suomessa apurahoja saivat vain ne kirjat, jotka eivät myy, toisin sanoen eivät kiinnosta lukijaa, elokuvat joita ei katsota, jotka eivät siis kiinnosta katsojaa, kuvataide joka ei vedä puoleensa. (Nykänen 2015). Miksi taidetta silloin tuotetaan, jos sillä ei ole taideyleisöä?

3.1 Kaupallisuuden leima

Varmasti viime aikojen tunnetuin kaupallisesti menestynyt suomalainen kuvataiteilija on Juhani Palmu. Hän on avoimesti myynyt teoksiaan saavuttaen taloudellista menestystä, ja suomalaiselle ihmistyyppille poikkeuksena myös näyttänyt menestyksensä julkisesti. On vaikea arvioida, kummasta syystä häntä väheksytään taiteilijoiden keskuudessa enemmän. Moni taiteilijakin myöntää hänen saamansa kohtelun taidepiirissä jopa kohtuuttomaksi. Taideyhteisöllä meni pitkään, että hänet hyväksyttiin taiteilijaseuraan, vaikka taiteellisesta työskentelystä ammattimaisesti on ollut selkeää näyttöä. Jos taide mielistelee kansaa ja johtaa kaupalliseen menestykseen, niin onko se pois taiteellisesta menestyksestä? Tai onko sillä eroa, rahoitetaanko taide julkisesti vai ainoastaan yleisön ehdoilla? (Männistö 2013)

Kaupallisuuden leimaa pitää vankasti harteillaan mm. Juhani Palmu, joka haastattelussaan herätteli kysymystä taiteen arvottamisen maailmaan. Haastattelussaan Palmun mukaan Skandinaviassa on käytäntö, jossa taiteen arvostus perustuu suurelta osin apurahaan. Samoilla linjoilla oli Rauhala aikaisemmin mainitussa haastattelussaan. Sen ul-

TOP 20 NYKYTAITEILIJAT

1. Maaria Märkälä
2. Liisa Hietanen
3. Katariina Souri
4. Ville Kylätasku
5. Juhani Linnovaara

6. Juhani Palmu
7. Kaj Stenvall
8. Johanna Ehrnrooth
9. Marika Mäkelä
10. Kristian Krokfors

11. Henry Wuorila-Stenberg
12. Kuutti Lavonen
13. Heikki Marila
14. Pasi Tammi
15. Kim Simonsson

16. Rafael Wardi
17. Tero Annanoli
18. Carolina von Schantz
19. Eliya Zweygberg
20. Risto Vilhunen

kopuolella olevat eivät ole ansioistaan huolimatta yhtään mitään ja jäävät taidepiirin arvostuksen ulkopuolelle. (Tiit-tanen 2018). Taiteen kaupallisuuden leiman saa helposti median kautta. Mielessäni on mm. Pauliina Laitinen-Litto-rin Taloustaidossa julkaisema ”Nykytaiteen kuuma lista”. Kaupallisesti listasta on hyötyä siinä esiintyville taiteilijoille, koska julkisuus nostaa tavallaan myös taiteen halut-tavuutta ja arvoa.

Kuva 3. Kuvataiteen kuuma lista (Taloustaito 2018).

Moni taiteenala kiinnittää huomiota henkilökohtaisten apurahojen riittämättömyyteen. Tämän sijaan olisi syytä miettiä keinoja, joilla taiteilija voisi asettua vakaampien tulonlähteiden äärelle. (Rahan kosketus 2018, 56). Vastakohta taiteen arvottamisessa apurahalle on taiteen arvo taide-markkinoilla, eli taiteen hankkijoilla.

Taidekriitikko-toimittaja Otso Kantokorven mukaan taiteeseen liittyy aina elitismiä. (Saastamoinen 2013). Elitismi liittyy vahvasti taiteen arvostukseen silloin, kun

taideteosta käytetään oman arvon nostamiseen. ”On tavallaan eri maailma tämä eliitin maailma, jossa taideteoksia käytetään oman arvon osoittamiseen, statussymboleina, siihen liittyy aika vastenmielistä elitismiä. Ei sitä saa kitkettyä pois. Pitää muistaa, että on taidetta ja toisenlaista taidetta, ja sitten se inhimillinen kokemus, jota mikään elitismi ei voi poistaa”, Kantokorpi pohdiskelee. (Saastamoinen 2013)

3.2 Kaikki taide on kaupallista

Kysymys taiteen kaupallisuudesta on kiusallinen. Jos taiteilija ei hyväksy sen olemassaoloa, ei hänellä voisi myöskään olla yleisöä, kuulijoita tai vastaanottajia. (Suhonen 2018). Kaikki taide on kaupallista. Kaupallisuus taiteen alalla ei merkitse pelkästään rahalla maksamista tai valuutalla ostamista. Taide kilpailee myös ajasta markkinoilla. Taiteen täytyy vangita taiteen katsojan huomio. Sen täytyy kilpailla muiden aikaa vievien asioiden kanssa, pysäyttää vastaanottaja ja puhutella niin että hän on valmis käyttämään aikaa siihen tutustumiseen ja kokemiseen. (Suhonen 2018).

Taiteen on pystyttävä tarjoamaan vastaanottajalle elämyksiä, joita ihmiset hakevat taiteen alalla. Sen odotetaan herättävän tunteita, haastavan ajattelua tai ylipäättään saada ajattelemaan. Joskus taide myös lohduttaa. Taiteen arvo vastaanottajalle on kultaakin kalliimman ajan arvoista. Jos taide on hukkaa heitetty kokemus, niin katsojan silmissä taiteen arvon on mitätön. Kaupallisuuden ja taiteen liitto alkaa siitä pisteestä, kun saadaan herätettyä huomio ja kiinnostus, ilman sitä, ei synny halua käyttää aikaa taiteen kokemiseen. Ja jos kukaan ei käytä aikaansa taiteilijan luomien teosten kokemiseen, näkemiseen, kuulemiseen, niin taiteen olemassaolon peruste ei ole yleisö. Silloin se ei ole saanut mahdollisuutta edes koskettaa. Taide syntyy vuorovaikutuksesta toisten kanssa, kokemisesta. Tässä mielessä kaupallisuus on olennainen osa taiteen toteutumista. (Suhonen 2018).

Tuskin taiteilija olisi tyytyväinen siihen, että oma taideteos jäisi todentamatta, huomioimatta, näkemättä ja kuulematta. Teoksen muoto muuttuu olennaisesti, koska silloin taiteilija on luonut sisältöä itse itselleen, silloin taidetta määritteleviä osapuolia on vain taiteilija itse. Tekijä ja vastaanottaja ovat yksi ja sama taho eikä taide edes pääse esille. Se jää passiivisesti vastaanotetuksi ja ikään kuin ei herää eloon tai olemassaoloon. (Suhonen 2018) Onko teos taidetta ilman yleisöä? Ja voiko tekijä yksipuolisesti määrittellä teoksen taiteeksi?

3.3 Markkinointi taiteessa

Taide tarvitsee yleisönsä. Markkinoinnissa kaiken lähtökohtana on se, miten kiinnostus saadaan taidetta kohtaan herätettyä. Mikä pysäyttää kuuntelemaan ja katsomaan? Täytyy olla jokin, miksi taidetta halutaan ottaa vastaan ja miksi siihen halutaan käyttää omaa aikaa? Markkinoinnissa keskeinen kysymys on, miten sisältö saadaan kiinnostavaksi ja sen lisäksi vielä esitetään niin, että se säilyisi kiinnostavana ja huomiota herättävänä, pysäyttävänä ja aistit jatkoviesteille avaavana? (Suhonen 2018).

Taiteen myyminen on verrattavissa yleisesti myyntityöhön. Kilpailu markkinoilla on vastaanottajan huomion herättämistä paremmin kuin kilpailija. Ilman sitä ei ole kiinnostumista tai asiakasta, joka haluaisi ostaa. Pahimmillaan menetetään koko ostotapahtuman mahdollisuus. Kaupallisuus ja taide osaltaan kuuluvat yhteen. Kaupallisuus taidemarkkinoilla on sitä, että tarjotaan jotain, johon vastaanottaja on valmis käyttämään voimavarojaan: aikaa, vaivaa ja rahaa tai jotain näistä. Jos taiteilija ei hyväksy kaupallisuutta, ei hänellä voi olla yleisöä, ei kuulijoita, näkijöitä, vastaanottajia. (Suhonen 2018).

Suomen taidealalla ostajien määrä on rajallinen. Yksityisten henkilöiden lisäksi taidekerääjien määrä on vieläkin marginaalisempi. Kansainväliset markkinat ja niille pääsy ovat keino saada teosten arvo nousuun ja ura merkittävämmäksi. Jälkimarkkinat taiteessa vaikuttavat usein teosten hinnan romahtamiseen. Tähän vaikuttaa se, että huutokaupat Suomessa ovat heikosti kehittyneitä ja taidemarkkinat ovat suhteellisen pienet ja vaatimattomat.

3.4 Taiteilijan näkökulma kaupallisuuteen

Huolestuttava ilmiö alalla on työttömien kuvataiteilijoiden määrän lähes tuplaantuminen 2010-luvulla (Laine 2018). Kuvataiteilijan näkökulmasta ansiotulovaihtoehtoja elämisen kustannuksiin ovat taiteellisen työskentelyn ulkopuolinen palkkatyö, taiteesta saatavat apurahat, sekä taloudellinen menestyminen kuvataiteilijana. Kuvataiteilijan asemaa yhteiskunnassa kuvaa pitkälti samankaltaiset olosuhteet kuin yrittäjällä. Työttömyys näin ollen on tarkoittaa käytännössä sitä, ettei taiteilija ole pystynyt hankkimaan elämiseen rahaa. Keskimäärin kahdeksan prosenttia hakijoista saa apurahan taiteelliseen

työskentelyyn tai siihen liittyvään projektiin. Suurin osa kattaa materiaalin ja näyttelyn pitämiseen vaadittavat kustannukset, mutta yleistä on, että taiteilija jää ilman palkkaa. (Laine 2018).

Kuvataiteilijan näkökulmasta kaupallisuuden tuoma lisäansio kaikessa ristiriitaisuudessaan on siis enemmän kuin tervetullut tulo. Silti kaupallisuuden termiä kartetaan ja tähän saattaa vaikuttaa nimenomaan arvostus taiteilijan näkökulmasta. Haaste esittää artikkelissaan suoraan kysymykset siitä, miksi taiteilijat ovat usein taloudellisesti köyhiä? Tai miksi huomattava osa taiteilijoista vastustaa kaupallisuutta, vaikka siihen ei tunnu olevan varaa? Miksi taiteen syvin olemus ei selity mittaamalla sen arvoa? Vastauksen kysymykseen antaa Haasteen mukaan amerikkalainen runoilija Lewis Hyde: ”taide on lahja”. (Haaste 2017)

Lahjojen logiikka on vastakohta markkinatalouden logiikalle. Markkinataloudessa usein tavoitteena on yksityisomaisuuden kasvattaminen ja turvaaminen. Teoria lahjojen logiikassa esittää tarkoituksen niiden antamisessa, vastaanottamisessa ja eteenpäin välittämisessä, ilman takaisinmaksuvelvoitetta. (Haaste 2107) Ymmärrettävää on, että lähtökohta taiteilijan toimeentulon tarpeelle ei kuitenkaan poistu. Taiteilija tarvitsee resursseja, koska ilman niitä on vaikea jakaa taiteen lahjaa ja taloudellinen turva mielestäni on omiaan lisäämään luovuutta ja ilmaisun vapautta. Muihin ammattikuntiin verraten, onko taiteilijan järkevää harjoittaa omaa ammattiaan, jos siihen ei ole taloudellisia resursseja? Tämän kysymyksen äärellä olemme nykytaiteen kanssa. Keskiössä on myös kysymys siitä, kenelle taidetta tuotetaan?

Tunnustuksen saaminen voi kestää hyvinkin kauan, mutta taideteosten myyvyys tai menestys on harvoin taiteilijalle varsinainen päämäärä, vaan taiteellinen työ itse. Siitä huolimatta myynti, yleisön reaktiot ja kritiikki ovat tärkeää palautetta taiteilijalle. Taiteilijan toimintaedellytyksiin vaikuttavat monet tekijät. Näitä ovat esimerkiksi apurahajärjestelmä, toiset kuvataiteilijat, taiteen välittäjät, galleristit, kriitikot ja yleisö sekä joukko taidealan sisäisiä vaikuttajia kuten taidehistoria, kuvataiteen eri tyyli-suunnat ja tämänhetkiset virtaukset.

Nykypäivänä ammattitaiteilijalta edellytetään menestyäkseen käytännössä koulutusta tai ammattiliittoon kuulumista sekä näyttelyihin osallistumista tai muuta näyttöä osaamisestaan. Itseoppineen ja ammattiliittoihin kuulumattoman taiteilijan voi olla vaikea saada Suomessa jalansijaa taide-elämässä ja tunnustusta työstään.

3.5 Muiden näkökulma taiteilijaan ja kaupallisuuteen

Galleristeilla ja taiteilijoiden välittäjillä sekä tuttavilla on merkityksensä teosmyynnin edistämässä. Taiteilija tarvitsee kaiken mahdollisen tuen erottuakseen markkinoilla. Teosmyyntiin vaikuttaa myös julkisuudessa näkyminen ja kilpailuihin osallistuminen. Lisäksi taidelainaamot, kuvataidejärjestöt ja -yhdistykset sekä taiteilijaseurat ovat tärkeä väylä saada asiakkaita.

Toinen taiteilijan työtä arvottava sidosryhmä on apurahan myöntäjätaho. Apurahat voivat olla oleellinen osa kuvataiteilijoiden toimeentuloa. Taiteilija voi hakea apurahoja ammattinsa harjoittamiseksi ja siitä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Valtiolla, kaupungeilla, kunnilla sekä eri säätiöillä ja rahastoilla on omat apurahansa ja kriteerinsä niiden myöntämiseen. Suomen kokoisessa pienessä maassa on aina marginaalisia taiteenmuotoja, jotka tarvitsevat julkista tukea pysyäkseen hengissä. On kuitenkin järjen vastaista, että niitä, joiden taide kantaa myös kaupallista menestystä vähätellään. Sen sijaan, että nämä kaksi näkökulmaa olisivat ristiriidassa, on itse asiassa usein juuri päinvastoin. Näkemykset kulkevat käsi kädessä ja tukevat toisiaan. (Männistö 2013)

3.6 Oman taiteellisen työskentelyn suhde kaupallisuuteen

Edellytyksenä omalle taiteelliselle työskentelylle on esimerkiksi taloudellinen hyvinvointi. Riippumattomuus rahan hankinnasta on omiaan tuottamaan luovuutta ja taiteellista vapautta. Toimeentulon hankkiminen muualta kuin taiteen myynnistä vie menestymisen paineet ja antaa tilaa nauttia siitä mitä tekee.

Omassa tekemisessä pohdin ammattimaisen ja taiteen harrastajan välistä suhdetta, tosin tekeminen sinällään muodostuu ammatin harjoittamiseksi ilman painetta – ammattimaista tekeminen jo osaltaan on työmenetelmien ja työskentelyn suhteen.

Kaupallisuus koskettaa enemmänkin omia tietoisia materiaalivalintoja. Jos jokin teos on myytävänä taiteen objektina, niin oma työmoraali määrittelee sen tekemiseen tietynlaisen laadun. Tavallaan kaupallinen lähtökohta ja perinteet taiteen katsomiselle vaikuttavat hyvinkin paljon teoksen lähtökohtiin. Olen omassa työskentelyssä halunnut kunnioittaa maalauksen, kuvanveiston sekä grafiikan perinteitä siinä mielessä, että materiaalituntemus ja työvaiheet noudattavat ammattimaista osaamista.

Taiteellisen työskentelyn kannalta päivätyö yrittäjänä galleriassa on välttämätön. Se tekee hyvän katkon yksinäiselle tekemiselle, antaa sosiaalista elämää ympärille ja kontaktipinnan ostaviin asiakkaisiin ja taideyleisöön. Vaikka lähtökohta teosten tekemiselle ei ole miellyttää yleisöä, niin jonkinlaisen kauneuden ja estetiikan arvostuksen voin ainakin tulkita olevan samanlainen galleriayleisöllä sekä itsellä.

Gallerian taiteilijat saavat paljon rakentavaa palautetta toisiltaan materiaaleista, tekniikoista ja kuvan tekemisestä, tästä samasta olen saanut vuosien mittaan osani. Galleristina sitä on paraatipaikalla kolmen viikon näyttelyvälein jakamassa kokemuksia. Taiteen näkeminen kotimaan taidekentällä tuo suhteellisen kapean näkökulman omaan taiteelliseen työskentelyyn, joten käytännössä ratkaisu tähän on lähteä ulkomaille aina kun mahdollista. Taiteellinen luovuus kasvaa, kun käy katsomassa taidetta, kotimaista, mutta vielä enemmän kun näkee mestarillisia taidehistorian palasia ja modernia nykytaidetta suurilta taitelijanimiltä. Jos on pelkästään työn tekemänä osapuolena, inspiraatiota ja uusia taidekokemuksia on ainakin omalla kohdalla pakko saada lisää.

3.7 Taiteen sidosryhmät

Taiteessa on kyse sen ilmaisemisesta ja kokemisesta. Jokainen kokee tämän henkilökohtaisesti ja siksi se osaltaan on riskin ottamista sekä taiteen tekijän että vastaanottajan puolesta. Taide syntyy siinä hetkessä, kun teoksen lopullinen sisältö muovautuu kokijan yksilöllisessä mielessä. Tämä tekee taideteoksen ongelmalliseksi, koska sitä ei voi rinnastaa asiakkuussuhteeksi, jossa taiteen kokija eli kuluttaja voisi reklamoida tuotteesta, joka ei vastaa odotuksia. (Rahan kosketus 2018, 43) Jokaisella taiteen kokijalla on omat kuvastonsa ja taustansa, johon peilata kokemusta.

Ajatus siitä, että taidetta tehdään kuitenkin myös muulle yleisölle kuin asiantuntijayleisölle ja sen hyväksyminen johtaa seuraavaan kysymykseen: miten tämä tulisi ottaa huomioon rahoituspäätöksissä? Taiteen asiantuntijoilla, esimerkiksi galleristilla, kriitikolla tai sivistyneellä harrastajalla saattaa olla taiteilijaa paremmat edellytykset asettaa teos laajempaan kontekstiin (Rahan kosketus 2018, 43). Tämän tyyppiset sidosryhmät ovat taiteilijan ja taiteen lopullisen sijoituskohteen välissä. Taiteilija harvoin saa palautetta suoraan asiakkaalta, ainakaan tilanteessa, jolloin teokset ovat esillä yleisölle jossain tilassa. Galleristi on rajapinta asiakkaiden ja yleisön mielipiteisiin. Kriitikon näkemys tukee toisaalta lehdistön tai muun tahon asiantuntijanäkemyksiä taiteesta. Molemmilla on tärkeä merkitys taiteilijalle palautteen saamisen ja kehittymisen kannalta. Hyvä galleristi pystyy

viemään yhteistyönä taiteilijan imagoa ja urakehitystä eteenpäin. Mainetta voi sillä tavoin kasvattaa ja luoda, mutta toisaalta myös tuhota.

Taiteen merkityksellisyyden säilyttämiseksi eri tahoilta voisi olla tarpeellista laajentaa arviointiin osallistuvien henkilöiden piiriä. Mikäli arvioinnin perusteena ei ole pinnallinen ”fanitus” tai täysi arvorelativismi, ajatus voisi saada varovaista kannatusta myös taiteilijoiden keskuudessa. Luonnollisesti vastakkaisiakin näkemyksiä on, taidealalla eritoten. Yksityiset säätiöt sopivat uudistuviksi tiennäyttäjiksi, koska niillä ei ole historiasta tai oikeusturvaodotuksista johtuvaa estettä muuttaa toimintatapojaan. Toisaalta kokemus on myös osoittanut, että osallistuessaan arviointiin ei-ammattilaiset voivat olla arkoja esittämään asiantuntijoiden mielipiteestä poikkeavia näkemyksiä. (Rahan kosketus 2018, 43).

Taidekenttä on jossain määrin muuttunut. Tekijöiden ja yleisön väliin sijoittuvalla asiantuntijakerroksella ei ole enää yhtä tärkeää asemaa kuin joitakin vuosikymmeniä sitten. Tämä ilmenee esimerkiksi mediassa siten, että kulttuuritoimituksissa on siirrytty esteti-soivasta asiantuntijakirjoittamisesta kohti raportoivaa, journalistisempaa otetta. Analyytiset ja kuvailevat kirjoitukset eivät niinkään kritisoi, vaan pikemminkin luonteeltaan toteavat. Kriitiikin osuus on vähentynyt. Taiteen portinvartijuus on muuttanut luonnettaan. (Rahan kosketus 2018, 17)

Tukirahoituksen ja markkinamekanismin yhteistyön parantaminen puoltaa julkisen tuen mahdollista vähentymistä. Markkinoiden näkökulmasta vastikkeeton rahoitus on häiriö ja ristiriita, joka osaltaan sekoittaa tarkoituksenmukaista resurssienjakoa: kun apurahaa saava taiteilija tekee työtään vastikkeetta, sen seurauksena on myös hänen ilman tukea työskentelevän kollegansa alihinnoiteltava itsensä. (Rahan kosketus 2018, 49). On myös väitetty, että vastikkeettomuuden eetos olisi keskeinen taiteilijoiden köyhyyttä ylläpitävä tekijä. Mielenkiintoinen vastakkainasettelu syntyy taiteilijaa arvottaessa sen suhteen, jos taiteilija menestyy markkinoilla, se saatetaan tulkita vertaisarvioinnissa dismeriitiksi. Teosmyynnin kasvattamisen eli kaupallisuuden sijaan moni taiteilija pitää tavoitteenaan mahdollisimman pitkää apurahaa. Ajatus tuen ja markkinoiden ristiriidasta taidepiireissä on syvälle juurtunut. Suomen Kulttuurirahastolle on yllättäen jopa tullut kyselyjä siitä, saako taiteilija saada tuloa apurahakaudella syntyneen teoksensa myymisestä. (Rahan kosketus 2018, 48)

Taiteen arvoa määrittelevistä maailmasta ja niiden eroista riippumatta yksi asia on varma, josta voidaan olla samaa mieltä: materiaalisia ja inhimillisiä resursseja on maailmassa rajallisesti. Taiteessa ne tulisi käyttää viisaasti, eikä tuhlaavaisesti. Erimielisyyttä

syntyy aina siitä, millä kriteereillä ja kenen toimesta valinnat tehdään. Taideyhteisön ääni varmistaa taiteen laadun sen näkökulmasta. Kuitenkin myös poliittista ohjausta tarvitaan, koska demokratiassa veronmaksajalla on oikeus vaikuttaa siihen, miten verorahoja käytetään tai ohjataan. Markkinat muodostavat yhden kommunikaatioväylän ja arvoja lähentävän ulkoisen maailman ja taiteen sisäisen tahdon välille. Ihanteellinen taiderahoituksen järjestelmä käyttäisi tasapainoisesti hyväkseen näitä kolmea toisistaan eroavaa valtapiiriä. (Rahan kosketus 2018, 48).

Yksi taidemaailman rakenteellista jäykkyyttä lisäävä ja ylläpitävä tekijä on käytettävissä olevien rahoitusmuotojen rajallisuus ja resurssien riittämättömyys. Rakenteet ovat muutoksessa ja voi olla mahdollista ottaa käyttöön ehkä kokonaan uusia työkaluja perinteisten apuraha- ja hanketoimintojen rinnalle. Näistä julkisissa keskusteluissa esille nostettuja keinoja ovat esimerkiksi verovähennys- tai rahankeräysoikeuden laajentaminen, mutta ne edellyttäisivät lainsäädännöllisiä muutoksia. Muutokset ovat hitaita ja jossain määrin hankalia toteuttaa, osittain vakiintuneiden ajatusmallien takia tai tiedonpuutteen takia. Osa taiteilijoista kokee kaupallisuuden näkökulman luontevana, eikä se rajoita taiteellista vapautta, mutta on myös taiteilijoita, jotka kokevat, että heidän vaihtoehtonsa taiteellisen työskentelyn turvaamiseksi rajoittuvat apurahaan ja työttömyysturvaan. (Rahoituksen kosketus 2018, 69).

4 KUVATAITEEN ROOLI

Kuvataiteen rooli yhteiskunnassa, luovan työn taloudellisen merkityksen kasvaminen, kuvataiteen muutokset ja kansainväliset vaikutteet, taiteen arvostus, talouden suhdanteiden vaihtelut, taiteelle myönnetyt apurahat ja avustukset sekä väestön ikääntyminen ja kulttuurien moninaistuminen.

Talouden tiukentuessa uhkana voivat olla esimerkiksi kulttuurin ja taiteen arvostuksen väheneminen, vaatimukset mitattavissa olevista konkreettisista tuloksista ja taiteilijoiden toiminnan suuntaaminen alueille, joista yhteiskunta saa välitöntä vastinetta rahoitukselleen. Taiteilijoita myös kannustetaan toimimaan kulttuuriyrittäjinä. Tämä kehitys saattaa uhata taiteen tekemisen vapautta.

Kuvataiteen rooli yhteiskunnan historiassa on merkittävä. Kaikki tunnetut yhteiskunnat ovat tuottaneet taidetta. Taidehistoriaan jääneet mestariteokset ovat esimerkki tästä. Ja aina taiteen tarve on osoittautunut sen verran suureksi, että jostain rahoitus on järjestynyt. Toisaalta kulttuuri voi kukoistaa köyhemmissäkin olosuhteissa, eikä taiteen tuottamiseen tarvita suurta taloudellista koneistoa.

Taiteen arvo ei ole ensisijaisesti rahallinen, eikä taiteen merkitystä vaikkapa identiteetin rakentajana voi mielekkäästi edes arvioida rahallisesti. Usein puhutaan ”itseisarvosta”, kun halutaan viitata sellaiseen taiteen arvoon, joka ei tuota välittömiä taloudellisia vaikutuksia. (Rahan kosketus, 2016)

Suomen Taiteilijaseuran hallitusohjelmatavoitteisiin (2015-2019) kuuluu esimerkiksi, että kuvataiteilijoiden on saatava korvaus museoilta teosten esittelystä ja näyttelyjen eteen tehdystä työstä, vapaiden taiteilijoiden ei-työsuhteista eläketurvaa on yhdenmukaistettava, valtion ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrää on lisättävä ja taiteilija-apurahan tasoa on nostettava sekä kuvataiteelle on yhtenäistettävä alempi ALV-kanta.

Taiteilijan arvoa voidaan mitata taiteilijan kaupallisuutta, teosmyynnin kautta. Jossain määrin se on sidoksissa myös menestyksen mittarina, mutta taiteilijana menestymisessä on kysymys taiteen laadusta, ei rahasta eikä julkisuudesta.

5 LOPUKSI

Kuvataiteen ja taiteen rooli ympärillämme on merkittävää, oli se sitten ammattilaisen tai harrastelijan tuottamaa. Taiteen arvo on määriteltävissä monin ja siksi ristiriitaisin tavoin. Taiteen tekijöiden ja taiteen käyttäjien suhde on moninainen.

Näkökulmasta riippuen taiteen arvon määritteleviä tekijöitä on melkein yhtä monta kuin teoksen tekijääkin. Arvomaailmasta riippumatta valtaosa voi olla samaa mieltä siitä, että materiaaliset ja inhimilliset resurssit ovat maailmassa rajallisia myös taiteessa. Näiden resurssit tulisi kohdentaa viisaasti eikä tuhlaavaisesti. Ajankohtainen keskustelunaihe on ollut taiteilijan toimeentulo ja sen mahdollisuus taiteilijan ammatilla, palkan muodostuminen sekä alan murros.

Voidaan päätellä, että taidetta on mahdotonta määritellä täyttämään kaikkien odotuksia. Kaikkea taidetta ei ole edes mahdollista konkreettisesti myydä. Kuitenkin ei-kaupalliselle taiteelle on erilaiset toimijat, joille teosta ”markkinoidaan”. Taiteen apurahan päättäjät vaikuttavat taiteilijan toimeentulon muodostumiseen. Keräilijät ja museot esimerkiksi hankkivat ei-kaupallista taidetta kokoelmiinsa ja sitä kautta voidaan ajatella, että myös ei-kaupallista taidetta myydään tai ainakin niille on kohderyhmänsä. Tämä perustelee ajatusta siitä, että kaikki taide on kaupallista.

Taiteilija itse määrittelee parhaiten oman suhteensa rahaan. Taiteen tekemisen edellytys kuitenkin on, että suhde rahaan on jossain määrin olemassa. Vaikka materiaalit, työhuone ja taiteellisen työn tekemisen kustannukset ovat ilmaisia, niin viimeistään taiteilijan käyttämällä ajalla on jokin arvo. Kaupallinen taidekenttä tukee taiteilijaa ja antaa yhden mahdollisuuden ansaintakeinona. Taiteilijan omissa käsissä on mitä tekee ja kenelle tekee. Ihana taiteilijan vapaus.

LÄHTEET

Gustafsson, M. 2017. Taiteilija Osmo Rauhala hoitaa satoja lampaita – talvet hän viihtyy New Yorkin taidepiireissä. Yle Uutiset. Viitattu 1.10.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-9797293>.

Hakoniemi, S. 2017. Kuvataiteilija Nanna Susi: ”Taiteilija on duunari”. Deko-lehti. 10.4.2017. Viitattu 15.11.2017. <https://dekolehti.fi/trendit-ideat/ihmiset/kuvataiteilija-nanna-susi-taiteilija-duunari/>.

Laine, A. 2018. Tällaista on työskennellä alalla, jolla ei ole yhtään työpaikkaa: TE-toimisto tarjosi taiteilijalle työtä, josta hänellä ei ole mitään käsitystä. Yle Uutiset. Viitattu 1.10.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10167721>.

Laitinen-Laiho, P. 2011. Miten sijoitan taiteeseen - mistä taideteoksen hinta muodostuu. 1. painos. Helsinki: Minerva Kustannus.

Laitinen-Laiho, P. 2007. Paras taide tuottaa kuin pörssi. Talouselämä. Taidesijoittaminen 14.9.2007.

Laitinen-Littorin, P. 2014. Näin nostat taideteostesi arvoa. Taloustaito. 13.11.2014. Viitattu 15.10.2018. <https://www.taloustaito.fi/vapaalla/Nain-nostat-taideteostesi-arvoa/>.

Lientola, E. 2015. Kysymys (kuva)taiteilijan toimeentulosta. Viitattu 1.10.2018 <https://elisalientola.fi/kysymys-kuvataiteilijan-toimeentulosta/>.

Männistö, L. 2013. Menestyksen tavoittelu on sallittua, jopa suotavaa. Taiteilija-lehti. Viitattu 1.10.2018. <http://taiteilijalehti.fi/menestyksen-tavoittelu-on-sallittua-jopa-suotavaa/>.

Nykänen, H. 2015. Kirjallisuuden apurahat jaetaan tunkkaisilta tuoksuvilla kriteereillä. Helsingin Sanomat 7.3.2015.

Poutiainen, V. 2013. Arvoristiriidat taidemarkkinoilla. Tapaustutkimus viiden suomalaisen nykyaikaisen taiteilijan asenteista taidemarkkinoihin. Pro gradu -työ. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 15.11.2017. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/42878>.

Pulkkinen, M. 2017. Mikä on kuvataiteilijan asema työmarkkinoilla? Taiteilija-lehti. 31.5.2017. Viitattu 1.10.2018. <http://taiteilijalehti.fi/mika-on-kuvataiteilijan-asema-tyomarkkinoilla/>.

Rahan kosketus – Miten taidetta Suomessa rahoitetaan? Suomen kulttuurirahasto. 2015. Viitattu 1.10.2018. <https://skr.fi/ajankohtaista/rahan-kosketus-miten-aidetta-suomessa-rahoitetaan>.

Rantala-Korhonen, P. 2012. Taidetta vai kulttuuria? Taiteen edistämiskeskus. Viitattu 1.10.2018 <http://www.taike.fi/fi/blogi-aidetta-vai-kulttuuria>.

Rehn, A. 2016. Lapsikin voi kopioida nykytaideteoksen – mutta taiteen arvo on kyvyssä haastaa tapamme katsoa kiiskeä, Helsingin Sanomat 13.2.2016.

Rensujeff, K. 2016. Kuvataiteilijoiden, kuvataiteen monialaisten, valokuvataiteilijoiden ja mediataiteilijoiden tulotaso ja tulonmuodostus 2000-luvulla Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä, OKM:n julkaisuja 2016:4.

Ritaranta, S. 2013. Taiteilijoiden työpolulla ei ole tilaa boheemielämälle, Terveys verkkolehti 14.11.2013. Viitattu 1.10.2018 <https://www.ttl.fi/tyopiste/taiteilijoiden-tyopolulla-ei-ole-tilaa-boheemielamalle/>.

Saastamoinen, A. 2013. Docventuresissa aiheena taide: Miksi taidetta tehdään ja mitä se on? Viitattu 1.10.2018. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/10/02/docventuresissa-aiheena-taide-miksi-aidetta-tehdaan-ja-mita-se-on>.

Suhonen, P. 2018. Miksi kaupallisuus on taiteessa kirjosana? Veikkaus, Inhimillisiä uutisia, Taiteilijamytti. Viitattu 1.10.2018. <https://www.veikkaus.fi/fi/yri-tys/?jobType=specialists#!/article/inhimillisia-uutisia/julkaisut/2018/06/miksi-kaupallisuus-on-taiteessa-kirosana>.

Tiittanen, H. 2018. Taiteilija: Juhani Palmu. Viitattu 1.10.2018 <http://www.basso.fi/taiteilija-juhani-palmu/>.

Turunen, J. 2015. Eija-Liisa Ahtilan taide kävi kaupaksi – moni kuvataiteilija kituuttaa pienillä tuloilla, Yle Uutiset 2.11.2015. Viitattu 1.10.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-8425863>.

Typpö, A. 2006. Lindfors: Taide on aina kaupallista. Viitattu 1.10.2018. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001475458.html>.

Typpö, J. 2017. Osmo Rauhala, 60, on yksi Suomen menestyneimmistä kuvataiteilijoista – hänen mielestään kaikki historiaan jäävä taide on kaupallisesti kannattavaa. Helsingin Sanomat 16.9.2017.

Verohallinto. 2017. Kuvataiteilijoiden arvonlisäverotuksesta. Viitattu 1.10.2018. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48086/kuvataiteilijoiden-arvonlisaverotuksesta/>.

Vihlman, O. 2013. Ristiriitainen taide. Opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu, 2013.

KUVAT

Kuva 1. Kuvataiteen alan tulotaso ja tulonmuodostus 2000-luvulla. Taiteilija-lehti. 31.5.2017. Viitattu 20.10.2018. <https://taiteilijalehti.fi/mika-on-kuvataiteilijan-asema-tyomarkkinoilla/>.

Kuva 2. Kuvataiteilija Nanna Susi hämmentää taidekenttää myymällä teoksiaan myös itse. Deko -lehti 10.4.2017. Viitattu 20.10.2018 <https://dekolehti.fi/trendit-ideat/ihmiset/kuvataiteilija-nanna-susi-taiteilija-duunari/>.

Kuva 3. Kuvataiteen kuuma lista. Taloustaito 12.3.2018. Viitattu 20.10.2018 <https://www.taloustaito.fi/vapaalla/kuvataiteen-kuuma-lista-kevat-2018-karjessa-juhli-vat-maaria-markala-antti-vuori-ja-ali-munsterhjelm/>.